

ศีล ๕ พื้นฐานความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

Five Precepts: The Basis of a Human's Perfection

พระมหาสากล สุกรมธี (ดินชาบัน)*

พระมหาวันดี กนฺตวิโร (ปะวะเส)**

บทคัดย่อ

ศีล ๕ ย่อมมีอยู่แล้วทุกยุคทุกสมัย เพราะมนุษย์เป็นผู้รู้จักใช้เหตุผล รู้จักยับยั้งชั่งใจและสิ่งนี้เอง คือ ศักดิ์ศรีที่แท้จริงแห่งความเป็นมนุษย์ การรักษาศีล ๕ ไม่เพียงเป็นการรักษาความเป็นปกติของมนุษย์ หรือเพื่อรักษากฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะในขณะที่ใครคนหนึ่งรักษาศีล ๕ ทุกชีวิตจะได้รับประโยชน์อันมหาศาล นั่นคือได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทันที กล่าวคือ ข้อที่ ๑ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย ข้อที่ ๒ คือ ไม่ลักทรัพย์ ให้ความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ข้อที่ ๓ คือ ไม่ประพฤติดินในกาม ให้ความสุข ให้ความปลอดภัยแก่บุตรีธิดา ภรรยา สามีของผู้อื่น ข้อที่ ๔ คือ ไม่กล่าวคำเท็จ ให้ความจริงแก่ผู้อื่น โดยไม่ต้องหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ข้อที่ ๕ คือ ไม่ดื่มสุราเมรัย ให้ความปลอดภัยแก่ทุกสิ่ง

คำสำคัญ: ศีล ๕, ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

Abstract

The five precepts has exist in all ages, because the man is known reasons, known restraint, this is the true dignity of the human person. The five precepts not only to maintain a normal human, or to maintain the rules on coexistence in society. Because while one is observing the five precepts and everyone will get enormous benefits. That is, the safety of life and property, namely: First, is not to kill life and to provide security

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

to the life of all beings. Second, is not stealing things and to provide security the property of others. Third, is not to commit sexual misconduct and to provide safety to your children, wife, and others husband. Fourth, is not lying speech and given the fact to others without mutual distrust. Fifth, is not drinking alcohol and to provide security for all things.

Keywords: Five Precepts, Human's Perfection

๑. บทนำ

มนุษย์พัฒนาตัวเองมาโดยลำดับ ในตอนแรกก็อยู่กันเป็นกลุ่มเฉพาะของตน ดูแลรักษาปกป้องพวกพ้องของตนเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็เป็นศัตรูกับกลุ่มมนุษย์อื่นๆ เบียดเบียน แย่งแย่ง และสู้รบกับกลุ่มอื่นๆ มาโดยตลอด ในภายหลังเกิดมีผู้มีปัญญาและมีพลังขึ้น สามารถรวบรวมกลุ่มอื่นๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันให้มาเป็นพวกพ้องได้ ตั้งเป็นกลุ่มมนุษย์กลุ่มใหญ่ขึ้น จนสามารถตั้งเป็นอาณาจักรเป็นรัฐ เป็นประเทศได้ตามลำดับ มีการออกระเบียบในการปกครองของกลุ่มของประเทศ ซึ่งเรียกในสมัยต่อมาว่ากฎหมายขึ้น เกิดมีเจ้าลัทธิมีศาสนา กำหนดระเบียบปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติขึ้น ซึ่งคำสอนของเจ้าลัทธิและศาสนาเหล่านี้ ได้รับการยอมรับนำมาปฏิบัติในหมู่คณะกว้างขวางขึ้น ทำให้อยู่กันอย่างสงบ มีความสุข เป็นอิสระ โดยเฉพาะทางด้านจิตใจหากฝึกคิดเชิงบวกมองโลกในแง่ดี สร้างความสุนทรีย์และความงดงามของจิตใจ

และความปรารถนาดีเป็นวิถีแห่งความสุขด้วย^๑ โดยผู้ที่เห็นด้วยและนำมาบอกกล่าว แนะนำสั่งสอนกันสืบมาจนกลายเป็นศาสนาในที่สุด ศาสนาจึงเป็นเรื่องใหญ่ของมนุษย์เรื่องหนึ่ง แม้จะดูลึกลับลึกซึ้ง เข้าใจยากสำหรับคนทั่วไป บางประเทศปฏิเสธเรื่องศาสนาว่าเป็นงมงายไร้สาระ เป็นเรื่องที่ไม่จำเป็นในชีวิตประจำวัน แต่ผู้ที่รู้จักศาสนาเข้าใจศาสนา และเข้าถึงศาสนาอย่างแท้จริง ก็ยังรัก หวงแหน สืบสาน แนะนำ สั่งสอน และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งปฏิบัติตามหลักของศาสนาอยู่อย่างมั่นคง ทำให้ศาสนาต่างๆ ในโลกยังคงอยู่และยังคงพัฒนาการไปเรื่อยๆ ก็ด้วยอาศัยบุคคลเหล่านี้

ปัญหาสังคมของมนุษย์มีอยู่ตลอดเวลา แม้ในยุคสมัยที่โลกพรั่งพร้อมด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร อันประณีตสมบูรณ์ มนุษย์ได้ดำรงชีวิตอย่างสุขสบาย แต่ด้วยเหตุที่มนุษย์มีความแตกต่างกัน เริ่มจากเรื่องของผิวพรรณวรรณะ บางพวกมี

---

^๑นิเทศ สนั่นนารี และเดชา บัวเทศ, “การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวพุทธเพื่อความสำเร็จในการทำงาน”, *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๕๗) : หน้า ๒๗.

ผิวพรรณงาม บางพวกผิวพรรณไม่งาม ความงาม และคุณค่าที่เกิดขึ้นในเบญจธรรม เมื่อมนุษย์เราจะอยู่ชั้นวรรณะใดทุกคนต่างต้องการที่จะเสพหรือสัมผัสกับสิ่งสวยงาม ไม่ว่าจะเป็นความงามจากธรรมชาติหรือความที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ย่อมสามารถโน้มน้าวใจเราให้เกิดความรู้สึก ความยินดีด้วยความสมบูรณ์ด้วยรูป สี เสียง กลิ่น สัมผัส ถ้อยคำ และความคิด^๒ หากความเสื่อมทรามของสภาพจิตใจที่เกิดขึ้น จะส่งผลให้สิ่งแวดล้อมและบรรยากาศเสื่อมลง เมื่อบรรยากาศของโลกไม่น่ารื่นรมย์เช่นนี้ ทรัพยากรซึ่งเคยมีอยู่อย่างสมบูรณ์ จึงลดลงทั้งปริมาณและคุณภาพ อาหารที่ประณีตกลับเสื่อมสูญไป กลายเป็นมีอาหารหยาบมาแทนที่ยังเกิดการจับจองครอบครองทรัพยากรอันมีจำกัดนั้นอย่างเห็นแก่ตัว เกิดการลักขโมย การลงโทษ การทำร้าย เบียดเบียนซึ่งกันและกันในทุกวิถีทาง ในที่สุดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นทำให้มนุษย์ได้รู้สึกตัว และสำนึกได้ว่าการที่ทุกสิ่งทุกอย่างเสื่อมลงนั้น เป็นผลมาจากความเสื่อมของศีลธรรมที่เกิดจากความประพฤติของมนุษย์ด้วยกันนั่นเอง

บทความนี้ได้นำเสนอศีล ๕ พื้นฐานความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อมุ่งเน้นให้คนในสังคมทุกระดับได้ตระหนักเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนา

ชีวิตให้สมบูรณ์ตามหลักความเป็นมนุษย์ และความสงบสุขของคนในสังคม ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของมนุษย์เพื่อยึดถือประพฤติปฏิบัติในสังคมให้สอดคล้องตามสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมในสังคมนั้นๆ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีชีวิตที่มั่นคงในสังคม ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว โรงเรียน องค์กร ประชาคม และสังคมภาพรวม เพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยในทุกภาคส่วนของสังคม

๒. ความหมายของศีล

ความหมายของศีลนั้นแปลได้หลายความหมายโดยศัพท์ แปลว่า ความปกติกายวาจา กล่าวคือ ความปกติตามระเบียบวินัย ปกติมารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น หมายความว่า ความเป็นผู้มีกิริยาทางกายสุภาพเรียบร้อยไม่เกะกะ ไม่พลุ่งพล่านผิดทางกิริยาเช่นนี้เรียกว่าศีล^๓ ศีล คือ ความประพฤติดีทางกายและวาจา รักษากายและวาจาให้เรียบร้อยเป็นข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม สำรวมระวังกายวาจาให้เป็นไปตามปกติประจำวัน ให้สงบเย็นเรียบร้อย^๔ ไม่กระทำ

^๒ พระประภาส ปณฺณาคโม, “ปรัชญาพุทธศาสนาเถรวาท”, วารสารวิชาการธรรมทรรณ, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๗) : หน้า ๑๒.

^๓ พระมหาโพธิธรรมาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), ศีล ๕ รักษาโลก, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๘), หน้า ๒๐.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๓๙๕.

หรือพูดหลงผิดเกินเลยจนทำให้ผู้อื่นและตนเองเดือดร้อน รวมถึงความตั้งใจปฏิบัติไม่ล่งละเมียดกฎหมายที่สังคมกำหนดไว้ เป็นข้อปฏิบัติสำหรับสังคม อันนี้เรียกได้ว่าเป็นศีล การที่จะมีศีล รักษาศีล และให้ศีลดำรงอยู่ได้นั้นต้องอาศัยหิริและโอตตปัะ ความอายชั่วกลัวบาปเป็นแกนหลัก หากปราศจากคุณธรรมสองข้อนี้แล้ว ศีลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้หรือเมื่อเกิดแล้วก็ดำรงอยู่ไม่ได้ ศีลเป็นเรื่องสำคัญจำเป็นสำหรับชีวิต สำหรับสังคม และสำหรับโลก จะเป็นสิ่งหนุนนำให้ชีวิตดำเนินเป็นไปอย่างปกติสุข เป็นหลักประกันสังคมให้สงบ ไม่วุ่นวายยุ่งเหยิง และเป็นเครื่องมือรักษาโลกให้มีความปลอดภัย ปลุกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๕

ศีล ๕ จัดเป็นข้อปฏิบัติในศาสนาอย่างหนึ่งที่สังคมมนุษย์โบราณได้กำหนดขึ้นและถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป ศีลมีใช้เป็นของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ มิใช่เจ้าลัทธิหรือศาสนาใดบัญญัติขึ้นเป็นพิเศษเฉพาะในลัทธิหรือในศาสนาของตน แต่เป็นกติกาสังคมที่ยึดถือปฏิบัติกันมาโดยถือว่าเป็นกฎ เป็นระเบียบที่ทำให้คุณมหาศาลแก่มนุษย์ ทำให้อยู่กันอย่างสงบ ทำให้มีอิสระ ทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีความจริงใจต่อกัน ไว้วางใจกันได้

ไม่ต้องห่วงกังวลอะไรมากนัก จึงถือกันว่าศีลเป็นหลักสากลที่ถือปฏิบัติกัน ผู้ที่ถือปฏิบัติตามได้เคร่งครัดก็ยกย่องว่าเป็นคนดี เป็นศรีสง่าของสังคม เป็นผู้ที่ผู้คนให้การยอมรับยกย่อง ยอมให้เป็นหัวหน้า เป็นผู้นำ ศีลได้รับการยอมรับทั่วไป แม้จะอยู่ในถิ่นที่ห่างกันคนละประเทศ คนละทวีปก็ยอมรับและถือปฏิบัติกันเป็นสากล แม้ผู้ที่ได้ชื่อว่า เป็นพระโพธิสัตว์ต่างก็ผ่านการถือศีลมาอย่างเด่นชัด ต่อมาเมื่อรวบรวมศีลอันเป็นหลักปฏิบัติประจำไว้เป็นข้อๆ ได้ ๕ ข้อ เรียกว่า ศีล ๕ หรือ เบญจศีล มีหลักปฏิบัติที่สำคัญในแต่ละข้อคือศีลข้อที่ ๑ ไม่ฆ่าสัตว์ (เป็นหลักประกันความมั่นคงของชีวิต) ศีลข้อที่ ๒ ไม่ลักทรัพย์ (เป็นหลักประกันความมั่นคงของทรัพย์สิน) ศีลข้อที่ ๓ ไม่ประพฤติดินในกาม (เป็นหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว) ศีลข้อที่ ๔ ไม่พูดเท็จ (เป็นหลักประกันความมั่นคงของสิทธิในการรับรู้ความจริง) และศีลข้อที่ ๕ ไม่ดื่มสุราเมรัย (เป็นหลักประกันความมั่นคงของสติปัญญาและสุขภาพ)^๖

ศีล ๕ จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการปกครอง การประกอบอาชีพสุจริต การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และการไว้วางใจกัน ทำให้เกิดความรักความอบอุ่นในครอบครัว ในหมู่คณะในสังคมทั่วไป ถิ่นใดมีศีล ๕ จะหายความวุ่นวาย ความเดือดร้อน ความอยู่ร้อนนอนทุกข์

^๕ ยุทธการณั พรหมเดช, “รูปแบบที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น”, *วารสารวิชาการธรรมทรรณ*, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๘) : หน้า ๒๔.

^๖ พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช), *ศีล ๕ รักษาโลก*, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๓๖.

ไปจนถึงการแก่งแย่ง เบียดเบียน เอาัดเอาเปรียบ ช่มเหรงรังแก ตลอดถึงการสู้รบกัน ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมก็เกิดขึ้น ความสงบก็จางหาย สุขก็สิ้นสลาย โลกก็วุ่นวายเดือดร้อนตาม ไม่เพียงศีล ๕ ข้อเท่านั้น ที่มีผลเช่นนี้ แม้เสียไปเพียงข้อเดียวก็เดือดร้อน สาหัสสาครรจ์แล้ว เช่น ในถิ่นหรือในบ้านเมืองที่ผู้คนไม่เคารพสิทธิในสามภรรยาของตน ไปล่วงละเมิดสามีหรือภรรยาผู้อื่น โดยไม่นำพาศีลและธรรมที่ควรเป็น ล่วงละเมิดศีลข้อ ๓ กันเป็นว่าเล่น หาความจริงใจต่อคู่ครองของตัวเองก็ไม่ได้ iva ว่างใจกันก็ไม่ได้ แล้วอย่างนี้ความอบอุ่น ความไว้วางใจ ในครอบครัวจะมีได้อย่างไร จะมีความวุ่นวาย มีความว้าวุ่น และความหวาดระแวงกันแค่ไหน

๓. ระดับของศีลในทางพระพุทธศาสนา

ศีล คือ ข้อปฏิบัติตนขึ้นพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา เพื่อควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม มีความปกติสุข เพื่อให้เป็นกติกากำหนดข้อห้ามที่ใช้แก้ปัญหาขึ้นพื้นฐาน ๕ ปัญหาหลัก ซึ่งทำให้เกิดความสงบสุข และไม่มี การเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

ศีล แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ จุลศีล (ศีลอย่างน้อย) ได้แก่ ศัทธิฐศีลทั้ง ๒ คือ ศีล ๕ และ อาชีวัฐฐมกศีล มัชฌิมศีล (ศีลอย่างกลาง) ได้แก่ บรรพชิตศีลทั้ง ๒ คือ ได้แก่ อัฐฐศีล และทสศีล มหาศีล (ศีลอย่างสูง) ได้แก่ อุปสมบททั้ง ๒ คือ ภิกษุณีวินัย และภิกษุวินัย ประกอบด้วย

๑) ปญจศีล (ศีล ๕) หรือเรียกว่านิจจศีล (คือถือเนื่องนิจจ) ๒) อาชีวัฐฐมกศีล (ศีลกุศลกรรมมถ ๑๐) หรือเรียกว่าอาทิพรหมจริยาศีล (หรือเรียกอีกอย่างว่า นวศีล) ๓) อัฐฐศีล (ศีล ๘) หรือเรียกว่าอุโปสถศีล (ศีลอุโปสถ) ๔) ทสศีล (ศีล ๑๐) ๕) ภิกษุณีวินัย (ศีล ๓๑๑) และ ๖) ภิกษุวินัย (ศีล ๒๒๗)

ระดับแห่งศีลต่างกัน เพราะระดับของ สัมมาอาชีวะต่างกัน กล่าวคือ ระดับของศีล คือ ระดับขั้นของการใช้ปัจจัยบริโภค เท่าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย ๑) ศีล ๕ คือ เสพโดยไม่เบียดเบียน ๒) อาชีวัฐฐมกศีล คือ แสวงหาทรัพย์อย่างไม่เป็นเหตุให้ผู้อื่นเดือดร้อนจากการแสวงหาทรัพย์นั้น ๓) อุโปสถศีล คือ การไม่เสพกามคุณ เพราะมนุษย์ไม่เสพกามคุณ ก็ไม่เสียชีวิต เพราะอดตาย ๔) ทสศีล คือ การดำรงชีวิตอย่างนักบวชแท้จริง คือไม่สะสมลาภมีเงินและทอง ดูจรรยาแต่ดำรงชีวิตได้ด้วยการขอ อันเป็นเหตุให้ระวังการปฏิบัติให้ดี ให้สมกับที่ชาวบ้านให้ ๕) ภิกษุณีวินัย และภิกษุวินัย คือ การดำรงชีวิตที่ประหยัด เหมาะสม คุ่มค่า ไม่เดือดร้อนทนายผู้ให้รักษาปัจจัยที่ทนายให้แล้ว พอเพียงเท่าที่มี มีระเบียบที่ไม่หนักใจผู้ให้ และ ๖) รุดงค์ แม้จะไม่จัดเป็นศีลหรือวินัย เพราะไม่ใช่สิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบังคับให้ทำ เพราะเป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้ยากและลำบาก ทรงสรรเสริญผู้ปฏิบัติ จัดเป็นการควบคุมการใช้ปัจจัยสิ่งที่อุกถที่สุด^๗

^๗ สารานุกรม, ระดับศีล. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

๔. ความสำคัญของศีล ๕

ศีล ๕ เป็นคุณธรรมพื้นฐานเป็นเครื่องช่วยควบคุม กาย วาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่งหรือหลายข้อแล้วก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวาย เกิดความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะและสังคมส่วนรวม ศีล ๕ จึงจำเป็นสำหรับชีวิต สำหรับสังคม และสำหรับโลก พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาที่แสดงหลักสัจธรรมและจริยธรรมไว้อย่างชัดเจน ตามนัยแห่งอริยสัจสี่และปฏิจจสมุปบาทรวมไว้ในไตรสิกขา ละชั่วทำดีทำให้บริสุทธิ์^๕ จะเป็นสิ่งหนุนนำให้ชีวิตดำเนินเป็นไปอย่างปกติสุข เป็นหลักประกันสังคมให้สงบ ไม่วุ่นวายยุ่งเหยิง เป็นเรื่องมีหลักความมั่นคงของมนุษย์ให้มีความปลอดภัย และรักษาโลกใบนี้ให้มีความสุข เหมาะที่จะอยู่อาศัยอย่างผาสุกไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงบังเกิดขึ้นหรือไม่ ศีล ๕ ย่อมมีอยู่แล้วทุกยุคทุกสมัย เพราะมนุษย์เป็นผู้รู้จักใช้เหตุผล รู้จักยับยั้งชั่งใจ และสิ่งนี้เองคือศักดิ์ศรีที่แท้จริงแห่งความเป็นมนุษย์ การรักษาศีลไม่เพียงเป็นการรักษาความเป็นปกติของมนุษย์ หรือเพื่อรักษากฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมเอาไว้เท่านั้น แต่ยังเป็นการให้ทานที่มีคุณค่ายิ่งกว่าการให้วัตถุใดๆ ทั้งสิ้น เพราะในขณะที่ใครคนหนึ่งรักษาศีลทุกชีวิตจะได้รับ

ประโยชน์อันมหาศาล นั่นคือได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทันที กล่าวคือ เมื่อเรารักษาศีลข้อที่ ๑ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ย่อมได้ชื่อว่า ให้ชีวิต ให้ความปลอดภัยแก่ชีวิตของสรรพสัตว์ทั้งหลาย เป็นการให้สิ่งที่สูงค่ายิ่งกว่าทรัพย์สินใดๆ รักษาศีลข้อที่ ๒ คือ ไม่ลักทรัพย์ ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความปลอดภัยแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นการให้ฐานะความเป็นอยู่อย่างมั่นคง รักษาศีลข้อที่ ๓ คือ ไม่ประพฤติผิดในกาม ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความสุข ให้ความปลอดภัย แก่บุตรธิดา ภรรยา สามีของผู้อื่น เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สถาบันครอบครัวอย่างดีที่สุด รักษาศีลข้อที่ ๔ คือ ไม่กล่าวคำเท็จ ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความจริงแก่ผู้อื่น ทำให้เกิดความสบายใจ ในการดำเนินชีวิต โดยไม่ต้องหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และศีลข้อที่ ๕ คือ ไม่ดื่มสุราเมรัย ย่อมได้ชื่อว่า ให้ความปลอดภัยแก่ทุกสิ่ง เพราะคนที่ประมาทขาดสตินั้น สามารถทำความชั่วได้ทุกอย่าง จะฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม หรือพูดเท็จ ก็ทำได้ทั้งสิ้น

ศีลเป็นกำลังหาที่เปรียบมิได้ เพราะศีลเป็นพลังและมีกำลังที่ยอดเยี่ยม ไม่มีวัตถุอื่นใดที่จะมีกำลังเหมือนหรือเทียบเท่าได้ เพราะสามารถต่อสู้ กำจัดมารได้ และสามารถผลักดันนำคนที่มีศีลให้บรรลุถึงเป้าหมายได้ ทำให้บรรลุถึงสุคติโลกสวรรค์ และนิพพานได้ เพราะเมื่อมีศีลแล้วก็จะงดเว้น ไม่ทำบาปทุจริตทางกายและทางวาจา ทำให้กายและ

^๕ สุวิน ทอตัน, “การนำพุทธจริยธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาชุมชนบ้านกอก อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น”, *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๕๖) : หน้า ๓๕.

วาจาเป็นสุจริต ทำและพูดแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม อันเป็นเหตุให้เกิดความผ่องแผ้วทางใจ ไม่มีความหวาดระแวง ความกลัวภัย ความหวาดสะดุ้งต่างๆ ศีลนอกจากจะทำให้กายและวาจาสุจริตแล้ว ยังใช้เป็นเสบียงอันยอดเยี่ยมสำหรับเดินทางไกลในสังสารวัฏได้ด้วย โจรผู้ร้ายก็แย่งไม่ได้ เพราะไม่ใช่ของสาธารณะเหมือนเสบียงทั่วไป หนุ่นให้ประสบความสำเร็จในกิจที่ปรารถนาได้ทุกอย่าง หนุ่นให้สมบัติที่ปรารถนาได้ทุกอย่าง

๕. ทำไมจึงต้องรักษาศีล ๕

ข้อที่ ๑ สิ่งมีชีวิต เป็นสิ่งมีคุณค่า เราไม่ควรเบียดเบียน ช่มเหง หรือทำลายคุณค่าแห่งความเป็นอยู่ของเขาให้ตกไป

ข้อที่ ๒ สิ่งของของใคร ใครก็รัก ใครก็สงวน ไม่ควรทำลาย ฉกฉัก ปล้น จี้ อันจะเป็นการทำลายทรัพย์สินสมบัติและทำลายซึ่งจิตใจกัน

ข้อที่ ๓ ลูก หลาน สามี ภรรยาใคร ใครก็รัก ใครก็สงวนอย่างยิ่ง ไม่ปรารถนาให้ใครมาอาจเอื้อมล่วงเกิน อันจะเป็นการทำลายซึ่งจิตใจของผู้อื่นอย่างหนัก อีกทั้งยังเป็นบาปแบบไม่มีประมาณ

ข้อที่ ๔ การมุสา หรือการโกหก ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ทำลายความเชื่อถือของผู้อื่นให้ขาดสะบั้นลงอย่างไม่มีที่ ถึงแม้แต่จริงจนก็ไม่พอใจในคำหลอกลวง จึงไม่สมควรโกหก ทำให้ผู้อื่นเสียหาย

ข้อที่ ๕ สุรา ยาเสพติด เป็นของมีนเมา และให้โทษ หากดื่มเข้าไปบ่อยๆ ย่อมทำให้คนดีกลายเป็นคนบ้าได้ อีกทั้งของมีนเมาเหล่านี้จะเข้าไปลดคุณค่าของคนลงโดยลำดับ สำหรับผู้ที่ต้องการเป็นคนดี มีสติปกครองตัวอย่างมนุษย์จึงไม่ควรดื่มสุรา อันนับว่าเป็นการทำลายสุขภาพทางร่างกายและจิตใจอย่างมาก หากเสพเข้าไปก็ถือเป็นการทำลายตัวเอง และผู้อื่นได้ในขณะเดียวกัน^๔

๖. คุณประโยชน์ของศีล ๕

การรักษาศีลเป็นการเพียรพยายามเพื่อระงับโทษทางกายและวาจา อันเป็นเพียงกิเลสหยาบ มิให้กำเริบขึ้น และเป็นการบำเพ็ญบุญบารมีที่สูงขึ้นกว่าการให้ทาน ผลของการรักษาศีลนั้นมีมาก ก็เหมือนกับการคบบัณและบัณฑิต หากคบบัณฑิตย่อมรักษาศีล ๕ เป็นปกติ และดำเนินชีวิตตามมรรคมืองค์ ๘^๕ ซึ่งจะยังประโยชน์สุขให้แก่ผู้นั้น ทั้งในชาตินี้และชาติหน้าเมื่อได้ละอัตภาพนี้ไปแล้ว ย่อมส่งผลให้ได้บังเกิดในเทวโลก ๖ ชั้น ซึ่งแล้วแต่ความละเอียดประณีตของศีลที่รักษาและที่บำเพ็ญมาครั้งเมื่อสิ้นบุญในเทวโลกแล้ว ด้วยเศษของบุญที่ยังคงหลงเหลืออยู่แต่เพียงเล็กๆ น้อยๆ หากไม่มีกุศลกรรมอื่นมาให้ผล ก็อาจจะนอนนำให้ได้มาบังเกิดเป็นมนุษย์ที่ถึงพร้อมด้วยสมบัติ ๔

^๔ กัลยาณมิตร, วิถีชาวพุทธ. แหล่งที่มา : http://www.kalyanamitra.org/th/article_detail [๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

^๕ พระวิจิตร มหาวิริโย, “การศึกษาจริยศาสตร์การคบบัณในมงคลสูตร”, วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๓ (พฤศจิกายน ๒๕๕๘-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙) : หน้า ๕๐.

ประการ เช่น อานิสงส์ของการรักษาศีล ๕ กล่าวคือ

๑. ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๑ ด้วยการไม่ฆ่าสัตว์ ตัดชีวิต ด้วยเศษของบุญที่รักษาข้อนี้ เมื่อนำมาเกิดมาเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะมีพลานามัยแข็งแรง ปราศจากโรคภัย ไม่ไข้โรค อายุยืนยาว ไม่มีศัตรู เบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่างๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บ หรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันควร

๒. ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๒ ด้วยการไม่ถือเอาทรัพย์ของผู้อื่นที่เจ้าของมิได้เต็มใจให้ ด้วยเศษของบุญที่นำมาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้ได้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพในภายหน้า มักจะประสบกับช่องทางที่ดี ทำมาค้าขึ้นและมั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่างๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัย ฯลฯ

๓. ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๓ ด้วยการไม่ล่วงประเวณีในคูครอง หรือคนในปกครองของผู้อื่น ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลในข้อนี้ เมื่อนำมาเกิดมาเป็นมนุษย์ ก็จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบกับรักแท้ที่จริงจังและจริงใจ ไม่ต้องอกหัก อกโรย และอกเดาะ ครั้นเมื่อมีบุตรธิดาก็ว่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อด้น ไม่ถูกผู้อื่นฉุดคร่าอนาจารไปทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

๔. ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๔ ด้วยการไม่กล่าวมุสา ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้ เมื่อนำมาเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีเสียงไพเราะ พูดจา มีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผลชนิดที่เป็นพุทธวาจา มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้ฟังและเชื่อถือ สามารถว่ากล่าว

สั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

๕. ผู้ที่รักษาศีลข้อ ๕ ด้วยการไม่ดื่มสุราเมรัย เครื่องหมักดองของมีเมา ด้วยเศษของบุญที่รักษาศีลข้อนี้ เมื่อนำมาเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เป็นผู้ที่มีสมอง ประสาท ปัญญา ความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉานและทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมเพื่อนเลอะเลือน ไม่เสียสติวิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทรมาน ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม

แต่ศีลนั้นแม้จะมีอานิสงส์เพียงไร ก็ยังเป็นแต่เพียงการบำเพ็ญบุญบารมีในชั้นกลางๆ ในพระพุทธศาสนาเท่านั้น เพราะเป็นแต่เพียงระเบียบหรือกติกาที่จะรักษากายและวาจาให้สงบ ไม่ก่อให้เกิดทุกข์โทษขึ้นทางกายและวาจาเท่านั้น ส่วนทางจิตใจนั้น ศีลยังไม่สามารถที่จะควบคุมหรือทำให้สะอาดบริสุทธิ์ได้

การรักษาศีล ๕ จึงเป็นทานอันประเสริฐที่หล่อเลี้ยงโลก ให้ร่มเย็นเป็นสุขมาช้านาน ซึ่งทานอันประเสริฐนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสเรียกว่า มหาทาน พร้อมทั้งทรงกล่าวว่า ผู้บำเพ็ญมหาทาน ย่อมได้รับผลบุญอันมหาศาล เช่นเดียวกัน ดังนั้น ศีล ๕ เป็นหลักความประพฤติ หรือเป็นจริยธรรมที่สำคัญ เพื่อยืนยันว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มิใช่เป็นมนุษย์เพียงมีรูปร่างที่เจริญเติบโตในทางสูง แต่จิตใจและพฤติกรรมมิได้แตกต่างจากดิรัจฉานที่เจริญเติบโตไปตามขวางหรือไปตามยาว ศีลเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์สามารถควบคุมพฤติกรรมได้ ไม่ทำความเดือดร้อนให้ตนและผู้อื่น เมื่อมนุษย์อยู่ในหลักศีล จึงมีความสมบูรณ์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ คือพฤติกรรม

ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ประกอบอาชีพในทางที่สุจริต รักเดียวใจเดียวในคู่ครองของตน สื่อสารกันด้วยความจริง ด้วยความซื่อสัตย์ ไม่หยาบคาย ไม่ข้องเกี่ยวกับสุรายาเสพติด สังคมมนุษย์ที่มีความเป็นมนุษย์สมบูรณ์อย่างนี้ก็สุขสงบ แม้จะมีสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากสติปัญญาของพวกตนก็อำนวยความสะดวก เพิ่มพูนความสุขแก่พวกตนเป็นประการสำคัญ ศิลปะจึงทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบมีชีวิตเป็นปกติสุข เท่ากับว่าศิลปะเป็นหลักประกันความสงบสุข เป็นหลักจริยธรรมเพื่อให้มนุษย์มีพฤติกรรมโดยชอบ

๗. สรุป

การจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแต่เราต้องปฏิบัติตามหลักต่างๆ ของศิลปะ ๕ อย่างครบถ้วน ครบครัด และสม่ำเสมอ แน่นอนว่ายังไม่มีใครเป็นมนุษย์ที่ดีพร้อมไป ๑๐๐ % ไม่ต้องรีบร้อน ค่อยๆ เริ่มค่อยๆ ไป แล้วทุกอย่างก็จะลงตัวเอง การรักษาศิลปะ จึงเป็นบุญอันพิเศษอย่างยิ่ง เพราะได้ทั้งบุญจากการบำเพ็ญมหาทาน และบุญจากการรักษาศิลปะ และนี่เป็นเพียงศิลปะ ๕ อันเป็นเบื้องต้น

เท่านั้น หากรักษาศิลปะในข้อที่สูงยิ่งขึ้นไป ย่อมเป็นมหาทานอันยิ่งใหญ่ เป็นบุญอันยิ่งใหญ่ที่สามารถชำระจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์อย่างสุดที่จะประมาณได้ ศิลปะนั้นอยู่ที่ไหน มีตัวตนเป็นอย่างไร ใครเป็นผู้รักษาแล้วก็รู้ว่า ผู้นั้นเป็นตัวศิลปะ ศิลปะก็อยู่ที่ตนนี้ เจตนาเป็นตัวศิลปะ เจตนา คือ จิตใจ คนเราถ้าจิตไม่มีก็ไม่เรียกว่าตน มีแต่กายจะทำอะไรได้ ร่างกายกับจิตต้องอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อจิตไม่เป็นศิลปะ กายก็ประพฤติไปต่างๆ ผู้มีศิลปะแล้วไม่มีโทษ จะเป็นปกติแนบเนียนไม่หวั่นไหว ไม่มีเรื่องหลงหาหลงขอคนที่หา คนที่ขอต้องเป็นทุกข์ ขอเท่าไรยิ่งไม่มี ยิ่งอดอยาก ยากเข็ญยิ่งไม่มี

กายกับจิต เราได้มาแล้ว มีอยู่แล้ว ได้จากบิดามารดาพร้อมบริบูรณ์แล้ว จะทำให้เป็นศิลปะก็รีบทำ ศิลปะมีอยู่ที่เรานี้แล้ว รักษาได้ไม่มีกาล ได้ผลไม่มีกาล ผู้มีศิลปะ ย่อมเป็นผู้องอาจกล้าหาญ ผู้มีศิลปะย่อมมีความสุข ผู้จักมั่งคั่งบริบูรณ์ สมบูรณ์ ไม่อดไม่อยาก ไม่จน ก็เพราะรักษาศิลปะได้สมบูรณ์ จิตดวงเดียว เป็นศิลปะเป็นสมาธิ เป็นปัญญา ผู้มีศิลปะแท้ เป็นผู้หมดเวรหมดภัย

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

(๑) หนังสือ :

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒๓.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แพรวแอนด์โฮม จำกัด, ๒๕๕๘.

พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). **ศีล ๕ รักษาโลก**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๘.

(๒) วารสาร :

นิเทศ สนั่นนารี และเดชา บัวเทศ. “การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ตามแนวพุทธเพื่อความสำเร็จในการทำงาน”. **วารสารวิชาการธรรมทรรณ**, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๕๗).

พระประภาส ปณฺญาโคโม. “ปรัชญาพุทธศาสนาเถรวาท”. **วารสารวิชาการธรรมทรรณ**, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๗).

พระวิจิตร มหาวิริโย. “การศึกษาจริยศาสตร์การคบคนในมงคลสูตร”. **วารสารวิชาการธรรมทรรณ**, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๓ (พฤศจิกายน ๒๕๕๘-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙).

ยุทธการณ พรหมเดช. “รูปแบบที่พึงประสงค์ในการบริหารจัดการกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม สำหรับนักเรียนระดับอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดขอนแก่น”. **วารสารวิชาการธรรมทรรณ**, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๑ (มีนาคม-มิถุนายน ๒๕๕๘).

สุวิน ทองปั้น. “การนำพุทธจริยธรรมไปพัฒนาคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาชุมชนบ้านกอก อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วารสารวิชาการธรรมทรรณ**, ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ตุลาคม ๒๕๕๖).

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

กัลยาณมิตร. **วิถีชาวพุทธ**. แหล่งที่มา : http://www.kalyanamitra.org/th/article_detail [๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐].

สารานุกรม. **ระดับศีล**. แหล่งที่มา : <https://th.wikipedia.org/wiki/> [๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๐].